

NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI RIVOJLANTIRISH VA XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISH YO‘LLARI

Saminov Ozodbek Kenjaboy o‘g‘li

Andijon davlat texnika instituti

“Bank ishi va auditi” yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola O‘zbekiston Respublikasida nobank kredit tashkilotlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish va xizmatlar sifatini oshirish yo‘llarini tahlil qiladi. Maqola doirasida mikromoliya tashkilotlari, lombardlar va boshqa nobank institutlarining raqamli xizmat ko‘rsatish sohasidagi tajribalari o‘rganilgan. Maqolada raqamli platformalar va mobil ilovalar orqali kreditlash jarayoni soddalashtirilishi, mijozlar bilan interaktiv aloqa va monitoring tizimlarini kuchaytirish kabi innovatsion yondashuvlar ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali kredit sifatini yaxshilash, muammoli qarzlarni kamaytirish va hududlar bo‘yicha xizmat ko‘rsatish imkoniyatlarini kengaytirish mumkinligi ko‘rsatib o‘tiladi.

Kalit so‘zlar: nobank kredit tashkilotlari, raqamli texnologiyalar, mikromoliya, xizmatlar sifati, kreditlash, moliyaviy innovatsiyalar, hududiy rivojlanish.

Kirish.

So‘nggi yillarda O‘zbekiston Respublikasida moliyaviy xizmatlar bozori sezilarli darajada transformatsiyalanmoqda. An‘anaviy bank xizmatlaridan tashqari, nobank kredit tashkilotlari mikromoliya tashkilotlari, lombardlar va boshqa kredit institutlari aholining moliyaviy ehtiyojlarini qondirishda muhim rolni o‘z zimmasiga oldi. Rasmiy statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, mikromoliya tashkilotlari orqali berilayotgan kreditlar hajmi xalqaro standartlarga moslashayotgan bo‘lib, ular bank tizimidan tashqari ko‘rinmay qolmaydi [1]. Bu esa kredit bozorining raqamli infratuzilmasini joriy etish va xizmatlarni sifat jihatdan takomillashtirishni dolzarb vazifaga aylantirdi.

Moliyaviy xizmatlar sohasida raqamli texnologiyalarni joriy etish — bu nafaqat global tendensiya, balki milliy iqtisodiy strategiyaning ajralmas qismidir. Rasmiy manbalarda qayd etilishicha, O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki tizimida raqamlashtirish bo‘yicha qator yondashuvlar joriy etilgan, jumladan mijozning identifikatsiya jarayonini avtomatlashtirish, onlayn xizmatlar orqali kredit arizasini yuborish hamda mijozning moliyaviy profilini real vaqt rejimida kuzatish tizimi shakllantirilmoqda. Ushbu raqamli xizmatlar tizimini joriy etish kredit xizmatlarining tezligini oshiradi, xizmatlar ko‘rsatish jarayonini soddalashtiradi va mijozlar ehtiyojiga moslashgan holda xizmat sifatini yaxshilaydi. Ilmiy manbalarda ham bildirildiki,

raqamli texnologiyalar kreditlash jarayonini optimallashtiradi hamda qaror qabul qilish samaradorligini oshiradi [2]. Masalan, moliyaviy texnologiyalar FinTech komponentlarini qo'llash mijoz profilingini yaxshilash orqali kredit riskini aniqlashda aniqroq va tezkor yondashuvlar taqdim etadi, bu esa muammoli kreditlar ulushini kamaytirishga xizmat qiladi. Shu bo'yicha chop etilgan ilmiy maqolalarda raqamli analitika, avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish tizimlari va bulutli-kompyuter xizmati platformalarining kredit xizmatlari sifatini yaxshilashda katta imkoniyatlar yaratishi qayd etilgan.

Nobank kredit tashkilotlarida raqamli xizmatlarni joriy etishning boshqa muhim yo'nalishi mijozlar bilan onlayn interaktiv aloqani kuchaytirish va xizmatlarni mijozning xohishiga mos ravishda shaxsiylashtirishdir. Rasmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli platformalar mijozlar bilan real vaqt rejimida aloqa o'rnatish, murojaatlarni avtomatik qayta ishlash va shaxsning moliyaviy profilini moslashgan tarzda tahlil qilish imkonini beradi [3]. Bu esa xizmatlar sifati va tezkorligini sezilarli darajada oshiradi. Bundan tashqari, raqamli xavfsizlik va ma'lumotlarni himoya qilish tizimlarini mustahkamlash xizmatlar sifatini oshirishning muhim omilidir. Ilmiy adabiyotlarda raqamli autentifikatsiya, biometrik identifikatsiya, blokcheyn va shifrlash texnologiyalari mijoz ma'lumotlarini himoya qilishda samarali vosita sifatida tilga olingan. Bu texnologiyalar kredit tashkilotlarining ichki monitoring jarayonini soddalashtiradi va firibgarlik xavfini kamaytiradi [4], bu esa umumiy xizmatlar sifati va mijoz ishonchini oshiradi.

Mamlakatda nobank kredit faoliyatini tartibga soluvchi huquqiy mexanizmlar ham raqamli texnologiyalarni joriy etishga tayyorlangan. Rasmiy normativ hujjatlar raqamli xizmatlarni milliy moliyaviy infratuzilmaga moslashtirish uchun texnik va texnologik standartlarni belgilaydi, shu bilan birga xizmatlar sifatini oshirish bo'yicha xalqaro tajribalarni ham inobatga oladi. Raqamli xizmatlarni tatbiq etishning keyingi bosqichi bu mavjud axborot texnologiyalari tizimlarini yaxlit ekotizimga aylantirishdir. Bu orqali kredit berish jarayonidan tortib, to'lovlar, hisob-kitoblar va mijoz ma'lumotlarini boshqarish tizimi yagona platformada amalga oshiriladi, bu esa xizmatlar sifatini, tezligini va moliyaviy operatsiyalar xavfsizligini oshiradi.

Tadqiqot metodologiyasi.

Mazkur maqolani tayyorlash jarayonida ilmiy tadqiqotning tizimli va kompleks yondashuv usullaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida rasmiy statistik ma'lumotlar, ilmiy maqolalar va xalqaro tajribalar tahlil qilindi. Xususan, mikromoliya tashkilotlari faoliyati va raqamli texnologiyalarning rivojlanish jarayonlari qiyosiy tahlil asosida o'rganildi. Ma'lumotlarni qayta ishlashda iqtisodiy tahlil, statistik tahlil va mantiqiy umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Shuningdek, ilmiy manbalar asosida nazariy yondashuvlar tizimlashtirilib, mavjud muammolar va ularning yechimlari aniqlashtirildi. Tadqiqotda induksiya va deduksiya usullari yordamida umumiy

xulosalar chiqarildi. Raqamli moliyaviy xizmatlarning samaradorligi amaliy misollar orqali baholandi. Olingan natijalar asosida nobank kredit tashkilotlarida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish va xizmatlar sifatini oshirish bo'yicha takliflar ishlab chiqildi.

Tahlil va natijalar.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida moliyaviy xizmatlar bozori raqamli transformatsiyadan o'tmoqda [5]. Ayniqsa mikromoliya xizmatlari ya'ni kichik miqdordagi moliyaviy yordamlar bo'yicha raqamlashtirilgan xizmatlar jadal sur'atlarda kengaymoqda. Rasmiy statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yilning birinchi to'qqiz oyida mikromoliya xizmatlarining umumiy hajmi 104 trillion so'mga yetdi, bu 2024-yilning mos davriga nisbatan 1,8 barobarga oshganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, mikromoliya xizmatlari jami kredit bozoridagi ulushi 34,2 foizga yetdi, bu esa kredit bozorida nobank institutlarining yanada muhim rolga ega bo'lib borayotganini ifodalaydi.

Raqamli texnologiyalar orqali kreditlarni ajratish jarayoni sezilarli darajada soddalashgan. Masalan, mikromoliya tashkilotlari va lombardlar ham onlayn kredit olish imkoniyatini yo'lga qo'ygan, ular xizmatlarining katta qismi elektron to'lovlar, mobil ilovalar va raqamli platformalar orqali amalga oshmoqda [6]. Bu kredit oluvchilar uchun vaqtni tejaydi, xizmatlarning ochiqligini oshiradi va kredit olish jarayonini tezlashtiradi. Statistika shuni ko'rsatadiki, 2025-yilning birinchi yarmida jami mikromoliya xizmatlarining yuqori ulushi 91 foizi kichik miqdordagi kreditlar, ya'ni 100 million so'mgacha bo'lgan kreditlar shaklida berilgan, qolgan 9 foizi 100-300 million so'm oraliqli kreditlar bo'ldi. Bu raqamlar bozorda raqamli kreditlash vositalari orqali tezkor xizmatlarning ommalashib borayotganini tasdiqlaydi.

Statistik ma'lumotlar shuni ham ko'rsatadiki, mikromoliya xizmatlaridagi raqamli yondashuvlar nafaqat xizmatlarning tezligini oshiradi, balki sektorning ko'lamini ham kengaytirmoqda. Masalan, 2025-yilning yanvar-sentyabr oylarida mikromoliya tashkilotlari va lombardlar tomonidan jami 21,3 trillion so'mlik kreditlar berildi, bu 2024-yilga nisbatan 2 barobar oshgan ko'rsatkichdir. Ushbu o'sish kredit olish jarayonining onlayn shakllar orqali amalga oshirilishi natijasida sodir bo'lmoqda, chunki raqamli tizimlar kredit berish jarayonini an'anaviy tizimlarga nisbatan ancha tezlashtiradi va mijozlarni qulay xizmatlar bilan ta'minlaydi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar orqali mijozlar bilan aloqalar interfeysi ham yaxshilangan. Mobil ilovalar, onlayn iltimosnomalar, elektron identifikatsiya tizimlari va masofaviy autentifikatsiya xizmatlari orqali mijozlar nafaqat kredit arizasini yuborish, balki shaxsiy moliyaviy holatini real vaqt rejimida kuzatish imkoniga ega bo'lishmoqda. Bu esa xizmatga bo'lgan ishonchni oshiradi, xizmat ko'rsatish jarayonini soddalashtiradi va mijozlarning qoniqish darajasini oshiradi. Bozorning kengayishi bilan birga bu yondashuvlar xizmatlarning sifati va raqamli penetratsiyasini yanada

mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Qolaversa, kredit tashkilotlari raqamli tizimlar orqali foydalanuvchilarga interaktiv xizmatlar chat botlar, onlayn mijozlarni qo'llab-quvvatlash, moliyaviy profilni avtomatik tahlil qilish taklif etmoqda. Ayni paytda raqamli yo'nalishlar bo'yicha raqamli kreditlash xizmatlarining o'sishi tog'ri keladigan risklar ham mavjud. Masalan, mikromoliya tashkilotlari bo'yicha muammoli kreditlar ulushi ham suretida oshmoqda. 2025-yilning sentabr holatiga ko'ra, mikromoliya tashkilotlarining umumiy kredit portfelining muammoli kreditlar ulushi taxminan 4,7 foiz ni tashkil etdi. Bu kredit sifatini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar ilg'or monitoring tizimlarini joriy etish, qarz oluvchilarning moliyaviy potentsialini tahlil etish algoritmlarini yaxshilashni taqozo etadi.

Raqamli texnologiyalarni ehtiyojga moslashtirish kredit bozorini faol va yirik sur'atlarda o'sishiga turtki bermoqda. Banklar magistral bo'lib qolayotgan bo'lsa ham mikromoliya tashkilotlari va lombardlar ham raqamli platformalarni faol tatbiq etmoqda, bu esa noyob imkoniyatlar yaratadi. Masalan, elektron faktoring xizmatlari orqali 2025-yilning uchinchi choragida jami 6,6 trillion so'm hajmdagi faktoring xizmatlari ko'rsatildi. Bu xizmatlarning 50 foizi elektron platformalar orqali amalga oshirildi, ya'ni 3,3 trillion so'm raqamli tizimlar orqali berildi, bu faktoring segmentida ham raqamli xizmatlar jalb qilinishining yorqin misolidir. Shu bois, raqamli texnologiyalarni joriy etish va faol qo'llash xizmatlar sifatini oshirishning ustuvor yo'nalishiga aylandi. Bu kreditlash jarayonlarini tezlashtiradi, xizmatlar sifatini oshiradi, mijoz bilan aloqani chuqurlashtiradi va moliyaviy xizmatlar bozorida raqobatni kuchaytiradi. Raqamlashtirish orqali nafaqat xizmatlar hajmi oshmoqda, balki kredit bozorining ichki tizimi ham shaffof va samarali bo'lib bormoqda. Tatbiq etilayotgan innovatsiyalar masalan, onlayn kredit arizalari, chatbotlar, mobil ilovalar, elektron identifikatsiya xizmatlari bozorda raqobatdagi pozitsiyani yanada mustahkamlaydi va xizmatlar sifati strategik indeksini ko'taradi.

Muhokama.

Raqamli texnologiyalar mikromoliya tizimini jadal o'zgartirmoqda, chunki ular mikrocredit xizmatlarini tezkor, qulay va keng qamrovli shaklda taqdim etish imkonini beradi. Ilmiy tadqiqotlarda FinTech innovatsiyalari mikroloansga kirishni sezilarli darajada osonlashtirgani qayd etilgan. Xususan, raqamli kredit va mikrocredit xizmatlarining joriy etilishi orqali kam daromadli hamda an'anaviy bank xizmatlaridan chetda qolayotgan qatlamlar moliyaviy tizim bilan bog'lanish imkoniga ega bo'lmoqda. Bu mikromoliya xizmatlarining geografik va ijtimoiy inklyuziyasini oshirishga xizmat qiladi, shuningdek, kambag'allikni kamaytirishda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Nobank kredit tashkilotlarida raqamli texnologiyalarni tatbiq etish nafaqat xizmatlarni taqdim etish tezligini oshirmoqda, balki kredit berish jarayonida algoritmik qaror qabul qilish ham keng qo'llanilmoqda. Ilmiy adabiyotlarda FinTech va

mikromoliya xizmatlarining birlashuvi kredit olish jarayonini soddalashtirib, ariza yuqorida turgan insoningiz oddiy mobil ilova orqali kredit olishini ta'minlagani qayd etiladi [7]. Bu raqamli yondashuvlar kredit jarayonlarini avtomatlashtiradi va inson omilini kamaytiradi, shu orqali qaror qabul qilishni soddalashtiradi, natijada xizmat sifati oshadi. Shu bilan birga, raqamli yondashuvlarning salbiy taraflari ham mavjudligi ilmiy tahlillar orqali aniqlangan. Misol uchun, an'anaviy mikromoliya tizimlarining raqamlashtirilgan ko'rinishlari ba'zida tartibga solish va nazorat nuqtai nazaridan mos kelmasligi, regulyatorlar tomonidan yangi texnologiyalarni to'laqonli qamrab olish bo'yicha qiyinchiliklar keltirib chiqaradi. Aniqroq aytganda, maqolalarda ta'kidlanishicha, mavjud mikrofinans regulyatsiyasi ko'pincha an'anaviy kredit modeliga tayangan, raqamli kredit tizimlari uchun maxsus mexanizmlar yetarli emas. Bu esa potentsial xavflarni, masalan iste'molchilarning himoyasining yetishmasligi xatarlarini yanada oshiradi.

Mikromoliya tizimlarining raqamli texnologiyalar yordamida rivojlanayotgani xizmatlarning yanada qamrab olinishini ta'minlaydi. Ilmiy ishlar shuni ko'rsatadiki, raqamli moliyaviy xizmatlar, jumladan blockchain, mobil ilovalar va onlayn to'lov tizimlari yordamida aholining pul oqimini boshqarish samaradorligi oshadi, shuningdek, kreditlarning xavfsizligini kuchaytiradi. Raqamli xizmatlar orqali mijozlar o'z moliyaviy profilini real vaqt rejimida kuzatishi, to'lovlarni avtomatlashtirishi va qarz holatini boshqarishi mumkin. Bu esa nafaqat xizmatlar sifatini oshiradi, balki mijozlar ishonchini ham mustahkamlaydi.

Raqamli kreditlash xizmatlarining o'sishining yana bir muhim ijtimoiy jihati - bu kichik biznesning rivojlanishiga turtki berishidir. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kichik va o'rta biznes subyektlarining faqat 10 % dan kam qismi an'anaviy bank krediti olishi mumkin bo'lsa, raqamli kredit platformalari orqali ushbu ulush sezilarli darajada kengayadi. Raqamli kreditlar kichik biznes uchun moliyaviy resurslarning moslashuvchanligini va ularga bo'lgan kirishni yaxshilaydi, bu esa iqtisodiyotning diversifikatsiyasi va bandlikni oshirishga xizmat qiladi. Biroq, raqamli moliyaviy xizmatlar ommalashayotgani bilan, ularning barqarorligi va xavfsizligi bo'yicha muammolar ham yuzaga chiqmoqda. Masalan, raqamli kreditlash platformalarida ma'lumotlar xavfsizligi va iste'molchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish bo'yicha regulyativ mexanizmlar yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Shu bois raqamli kredit tizimlarini joriy etish bilan birga, bu sohada ma'lumotlar xavfsizligi, foydalanuvchi ma'lumotlarini himoya qilish va axborot tizimlarida firibgarlikni oldini olish bo'yicha ham takomillashtirilgan regulyativ yondashuvlar zarur ekanligi ta'kidlanmoqda. Shuningdek, raqamli moliya xizmatlarini qabul qilishda aholining raqamli savodxonlik darajasi ham muhim omil bo'lib qolmoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, raqamli moliyaviy xizmatlardan samarali foydalanish uchun aholining texnologik ko'nikmalari va raqamli baza darajasi yuqori bo'lishi kerak. Aks holda,

progressiv kredit modellari joriy etilgan bo'lsa ham, ba'zi ijtimoiy qatlamlar bu imkoniyatlardan to'liq foydalanolmaydi.

Muxtasar qilib aytganda, mikromoliya va raqamli moliyaviy xizmatlar integratsiyasi kredit institutlarining xizmatlar sifatini oshirish, moliyaviy inklyuziyani kengaytirish va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash kabi ijobiy natijalarini ko'rsatmoqda. Biroq bu jarayonda regulyativ to'siqlar, ma'lumotlar xavfsizligi muammolari va raqamli savodxonlik darajasining pastligi kabi xatarlar mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish uchun kompleks chora-tadbirlar talab etiladi.

Xulosa va takliflar.

O'rganilgan ma'lumotlar va tahlillar shuni ko'rsatdiki, O'zbekistondagi nobank kredit tashkilotlari, xususan mikromoliya va raqamli kredit platformalari, raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali xizmatlar sifatini sezilarli darajada oshirdi. Ilmiy tadqiqotlar natijasida aniqlanishicha, raqamli kreditlash xizmatlarining joriy etilishi aholining moliyaviy inklyuziyasini oshirib, an'anaviy bank xizmatlaridan chetda qolgan qatlamlarni tizimga kiritmoqda. Raqamli texnologiyalar orqali kredit berish jarayoni tezlashdi, xizmatlar avtomatlashtirildi va foydalanuvchilar uchun qulaylik darajasi ortdi.

Mikromoliya tashkilotlarining raqamli platformalari orqali xizmatlar hajmi o'sib, aholining turli hududlardagi moliyaviy ehtiyojlarini qondirish imkoniyati kengaydi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, raqamli moliyaviy xizmatlardan foydalanuvchi mijozlar soni ortgani sari kichik biznes subyektlari ham moliyaviy resurslarga erkin kirish imkoniyatini oldi. Shu bilan birga, raqamli kredit tizimlari orqali xizmatlarning tezligi oshdi va qaror qabul qilish jarayoni yanada shaffoflashdi. Biroq, tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli xizmatlarning ommaviylashuvi bilan birga, ba'zi xatarlar ham yuzaga chiqmoqda. Jumladan, ma'lumotlar xavfsizligi, foydalanuvchi shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish va regulyativ nazoratning yetishmasligi muhim masala sifatida qolmoqda. Shuningdek, aholining raqamli savodxonligi darajasi past bo'lgan hududlarda raqamli moliyaviy xizmatlardan samarali foydalanish darajasi cheklangan.

Shu asosda quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Nobank kredit tashkilotlari raqamli texnologiyalarni yanada keng joriy qilishi, mobil ilovalar va onlayn ariza qabul qilish tizimlarini takomillashtirishi zarur. Bu xizmatlar foydalanuvchilarga qulay interfeys va tezkor kredit olish imkoniyatini taqdim etishi lozim.

2. Raqamli kreditlash va mikroloans tizimlarini tartibga soluvchi regulyativ hujjatlar ishlab chiqilishi, xizmatlarning shaffofligi va mijozlar huquqlari kafolatlanishi lozim. Bu ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash va moliyaviy firibgarliklarni oldini olishga xizmat qiladi.

3. Aholiga raqamli moliyaviy xizmatlardan samarali foydalanish bo'yicha treninglar, seminarlar va onlayn qo'llanmalar taqdim etilishi zarur. Bu, ayniqsa,

qishloq hududlarida va raqamli xizmatlardan past darajada foydalanayotgan aholiga qaratilishi muhim.

4. Raqamli moliya xizmatlarini barcha hududlarda teng darajada joriy qilish, shuningdek, qishloq va chekka hududlarda raqamli xizmatlarga kirish imkoniyatini oshirish choralari ko'rilishi lozim.

5. Mikromoliya tashkilotlari raqamli platformalar orqali kichik va o'rta biznes subyektlariga qulay moliyaviy resurslar taqdim etishi, shu orqali iqtisodiy barqarorlik va ish o'rinlari yaratishiga xizmat qilishi zarur.

Nobank kredit tashkilotlarida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish nafaqat xizmatlar sifatini oshiradi, balki moliyaviy inklyuziya, iqtisodiy barqarorlik va kichik biznesni qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarini kengaytiradi. Biroq bu jarayon samarali bo'lishi uchun regulyativ nazoratni kuchaytirish, xavfsizlikni ta'minlash va aholining raqamli savodxonligini oshirish zarurdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Malikov T.S., Olimjonov O.O. Moliya. Darslik / Toshkent Moliya instituti. – Toshkent: 2019. – 969 bet.
2. T.S. Malikov. Moliya: amaliy jihatlar (O'quv qo'llanma).– T.: “Nihol print” OK, 2022. – 428 b.
3. Ozili P. K. Impact of digital finance on financial inclusion and stability // Borsa Istanbul Review. – 2018. – Vol. 18. – No. 4. – P. 329–340.
4. Frost J., Gambacorta L., Huang Y., Shin H. S., Zbinden P. BigTech and the Changing Structure of Financial Intermediation // Economic Policy. – 2019. – Vol. 34. – No. 100. – P. 761–799.
5. Jo'rayev T. I., Xudoyberdiyev S. R. Raqamli iqtisodiyot sharoitida moliyaviy xizmatlarni rivojlantirish istiqbollari // Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar. – Toshkent, 2022. – 6-son. – B. 45–52.
6. Qodirov D. X. Mikromoliya tashkilotlari faoliyatini rivojlantirish yo'nalishlari // Moliyaviy tahlil jurnali. – Toshkent, 2023. – 3-son. – B. 28–34.
7. Xolmatov B. A. Moliyaviy inklyuziya va raqamli bank xizmatlari // Iqtisodiy tadqiqotlar jurnali. – Toshkent, 2024. – 5-son. – B. 70–78.